

Adam Domański
mgr
Uniwersytet Wrocławski
e-mail: adam.domanski@uwr.edu.pl
ORCID: 0000-0002-9575-3974

Kontrola transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego dokonywanej w formie czynności materialno-technicznej

Streszczenie

Celem artykułu jest wyjaśnienie problematyki kontroli transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego dokonywanej w formie czynności materialno-technicznej. W związku z tym autor postawił pytanie, czy dokonana transkrypcja zagranicznego dokumentu stanu cywilnego może podlegać kontroli w trybie skargi do sądu administracyjnego, określonej w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 roku Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2022 r., poz. 329, 655, 1457, 1855), dalej: p.p.s.a. Odpowiadając na tak postawione pytanie, należało stwierdzić, że kontrola dokonanej transkrypcji nie następuje przez złożenie skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego określonej w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a., lecz ma charakter pośredni i jest dokonywana ze względu na rodzaj uchybień w postępowaniu w przedmiocie sprostowania, uzupełnienia, unieważnienia aktu stanu cywilnego, ewentualnie w sądowym postępowaniu nieprocesowym o ustalenie jego treści. Ze względu na mnogość i skomplikowanie sposobów tej kontroli warte rozważenia są zmiany legislacyjne, polegające na wprowadzeniu instytucji unieważnienia czynności materialno-technicznej z zakresu rejestracji stanu cywilnego decyzją kierownika USC. Autor przed omówieniem sposobów weryfikacji dokonanej transkrypcji, stanowiących główny temat rozważań, pochylił się także nad podmiotem uprawnionym do zainicjowania tejże kontroli. Ze względu na to, że w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego będzie nim zasadniczo podmiot wnoszący o umiejscowienie, szczegółowej

analizie został poddany art. 104 ust. 4 ustawy z dnia 28 listopada 2014 roku Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2022 r., poz. 1681), dalej: p.a.s.c., stanowiący, że wniosek do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego o dokonanie transkrypcji może złożyć osoba, której dotyczy zdarzenie podlegające transkrypcji, lub inna osoba wykazująca interes prawny w transkrypcji lub interes faktyczny w transkrypcji dokumentu potwierdzającego zgon. Pojęcie interesu prawnego i interesu faktycznego nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę, dlatego aby dokonać wykładni tych pojęć, autor sięgnął po dorobek przedstawicieli doktryny prawa administracyjnego, odwołujących się do koncepcji E. Bernatzika.

W artykule główną metodą badawczą była metoda analityczno-prawna.

Słowa kluczowe: transkrypcja, zagraniczny dokument stanu cywilnego, czynność materialno-techniczna, kontrola, skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego na inne akty lub czynności z zakresu administracji publicznej

Wprowadzenie

Instytucja transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego jest znana polskiemu systemowi prawnemu od dawna i była obecna we wszystkich obowiązujących po II wojnie światowej aktach prawnych, regulujących rejestrację stanu cywilnego¹, choć dopiero obecnie obowiązująca ustawa z 2014 roku z używanego w doktrynie i orzecznictwie pojęcia prawniczego uczyniła pojęcie prawne. Zgodnie z definicją legalną, zawartą w art. 104 ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2014 roku Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2022 r., poz. 1681), dalej: p.a.s.c., transkrypcja to wierne i literalne przeniesienie treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego zarówno pod względem językowym, jak i formalnym, bez co do zasady żadnej ingerencji w pisownię imion i nazwisk osób wskazanych w zagranicznym dokumencie stanu cywilnego².

Istota transkrypcji sprowadza się do umiejscowienia zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, a więc odwzorowania jego treści w języku urzędowym obowiązującym na terytorium RP i w obowiązującej w Polsce formie rejestracji urodzeń,

1 Transkrypcję konstytuował art. 28 ust. 1 w zw. z art. 27 ust. 4 dekretu z dnia 25 września 1945 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 1945 r., nr 48, poz. 272), następnie art. 63 ust. 1 dekretu z dnia 8 czerwca 1955 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 1955 r., nr 25, poz. 151 ze zm.), wreszcie art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1986 r. o tożsamym z oboma dekrétami tytułem (Dz.U. z 2011 r., nr 212, poz. 1264, z 2012 r., poz. 1529).

2 Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2022 r., poz. 1681), art. 104 ust. 4.

mażeństw i zgonów³. Z tego względu wymóg wiernego i literalnego pod względem językowo-formalnym przeniesienia treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego nie może być rozumiany ściśle, ponieważ – jak wskazuje się w orzecznictwie – wierność i literalność ta nie sprowadza się wyłącznie do przeniesienia brzmienia, lecz wymaga uwzględnienia przede wszystkim funkcji, którą pełnią poszczególne elementy treści zagranicznego dokumentu⁴. Ponadto należy pamiętać, że o szczególnych, często technicznych zasadach sporządzania aktów stanu cywilnego, regulujących takie kwestie jak zakres danych ujawnianych w akcie czy ich układ graficzny, decydują wyłącznie akty prawne (co do zasady o charakterze wykonawczym) państwa, w którym został sporządzony dany akt⁵. W związku z tym to na podstawie prawa państwa sporządzenia aktu stanu cywilnego winno się oceniać, jaką funkcję mają poszczególne dane zawarte w zagranicznym dokumencie stanu cywilnego. Z tego powodu przy umiejscawianiu zagranicznego dokumentu w krajowym rejestrze stanu cywilnego, które polega przede wszystkim na dostosowaniu go do wzoru aktu stanu cywilnego określonego w rozporządzeniu Ministra Cyfryzacji z dnia 18 kwietnia 2020 roku w sprawie wzorów dokumentów wydawanych z zakresu rejestracji stanu cywilnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 698), nie wolno zapominać o prymarnej funkcji, jaką pełnią dane ujawnione w zagranicznym dokumencie według państwa obcego. W przeciwnym razie treść takiego dokumentu zostałaby zniekształcona przy transkrypcji, co w konsekwencji doprowadziłoby do sporządzenia nieprawidłowego pod względem treści polskiego aktu stanu cywilnego. Zagraniczne dokumenty stanu cywilnego zawierają bowiem często dodatkowe dane nieznanne polskim dokumentom stanu cywilnego lub odwrotnie – pomijają informacje wymagane przez prawo krajowe przy rejestracji stanu cywilnego. Dla przykładu można wskazać, że poświadczony odpis wypisu brytyjskiego aktu urodzenia zawiera dodatkowo informacje na temat zatrudnienia i miejsca zamieszkania rodziców dziecka⁶. W związku z tym przy dokonywaniu takiej transkrypcji należy pominąć dane niewymagane przez polskie prawo, a jednocześnie uzupełnić te, które są konieczne w polskim dokumencie stanu cywilnego.

Charakter prawny transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego wzbudzał gorące dyskusje zarówno w orzecznictwie sądowym, jak i głosach doktryny. Spór ogniskował się wokół zagadnienia, czy transkrypcja ma charakter

3 M. Gaffke, *Szczególne tryby rejestracji stanu cywilnego*, w: M. Gaffke, A. Gaffke, *Vademecum kierownika urzędu stanu cywilnego*, Warszawa 2019, s. 55.

4 Postanowienie SN z dnia 8 maja 2015 r., III CSK 296/14, LEX nr 1712817.

5 Postanowienie SN z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 6/02, LEX nr 82443.

6 M. Gaffke, *Szczególne tryby...*, s. 56 oraz wyrok WSA w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2018 r., II SA/Po 1169/17, LEX nr 2478177.

rejestrujący, czy wyłącznie reproduktywny. Zwolennicy pierwszej tezy argumentowali, że transkrypcja to szczególnie sposób rejestracji zdarzenia stanu cywilnego, dokonywanej nie na podstawie osobistego zgłoszenia, lecz na podstawie zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, ponieważ – jak podkreślał P. Wypych – „nie jest to rejestracja dokumentu, lecz rejestracja zdarzenia z zakresu stanu cywilnego, na podstawie tego zdarzenia, jakim jest akt stanu cywilnego”⁷. Pogląd ten podzielany był także w orzecznictwie⁸. Nieco złagodzone, lecz podobne stanowisko zaprezentowała A. Czajkowska, stwierdzając, że „transkrypcja jest wtórną rejestracją zdarzenia, pierwotnie zarejestrowanego w formie aktu stanu cywilnego za granicą”⁹. Zwolennicy drugiej tezy podnosili zaś, że transkrypcja ma wyłącznie reproduktywny charakter, ponieważ jej istota sprowadza się do sporządzenia krajowego aktu stanu cywilnego, będącego jedynie odwzorowaniem zagranicznego dokumentu. Twierdzenie to należy obecnie uznać za dominujące zarówno w orzecznictwie¹⁰, jak i doktrynie¹¹. Nie można odmówić słuszności temu pogładowi, ponieważ dokonywana w formie czynności materialno-technicznej transkrypcja nie ma przymiotu konstytutywności, a jedynie przymiot deklaratoryjności, a co za tym idzie, sporządzenie aktu transkrybowanego nie ma najmniejszego wpływu na ocenę

7 P. Wypych, *Charakter prawny transkrypcji aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, nr 1, s. 159.

8 Wyrok SN z dnia 13 czerwca 2000 r., III CKN 260/00, LEX nr 41954, wyrok SN z dnia 4 czerwca 1971 r., II CR 138/71, LEX nr 1323 czy wyrok SN z dnia 12 października 1972 r., II CR 386/72, LEX nr 4793, w którym wyraźnie stwierdzono, że: „Akt stanu cywilnego sporządzony za granicą nie w polskim urzędzie konsularnym (dyplomatycznym) uzyskuje zrównanie pod względem mocy dowodowej z odpowiednim aktem sporządzonym w Polsce lub w polskim urzędzie konsularnym (dyplomatycznym) przez wpisanie do ksiąg stanu cywilnego właściwego urzędu stanu cywilnego w Polsce (art. 63 ust. 1 a.s.c.), czyli przez tzw. transkrypcję. Zagraniczny akt małżeństwa wpisany do ksiąg polskiego urzędu stanu cywilnego w trybie art. 63 ust. 1 a.s.c. stanowi więc wyłączny dowód m.in. tego, że oświadczenia małżonków o wstąpieniu w związek małżeński zostały złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego”.

9 A. Czajkowska, *Art. 73*, w: A. Czajkowska, E. Pachniewska, *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz. Orzecznictwo. Wzory dokumentów i pism*, Warszawa 2011, s. 241.

10 Wyrok NSA w Warszawie z dnia 6 maja 2015 r., II OSK 2419/13, LEX nr 1780447; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2014 r., II SA/Bd 982/14, LEX nr 1613693; wyrok NSA w Warszawie z dnia 17 grudnia 2014 r., II OSK 1298/13, LEX nr 1772336; wyrok NSA w Warszawie z dnia 26 marca 2014 r., II OSK 2601/12, LEX nr 1487595; uchwała SN 7 sędziów z dnia 20 listopada 2012 r., III CZP 58/12, LEX nr 1227013; postanowienie SN z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 259/10, LEX nr 1129120; postanowienie SN z dnia 15 kwietnia 2011 r., III CZP 12/11, LEX nr 847153; postanowienie SN z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 380/06, LEX nr 457689; postanowienie SN z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 6/02, LEX nr 82443.

11 J. Litwin, *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Wrocław 1961, s. 520.

materialnoprawnych konsekwencji stwierdzonych w nich zdarzeń¹². Innymi słowy, niedokonanie transkrypcji aktu stanu cywilnego nie odbiera mu mocy dowodowej zagranicznego dokumentu urzędowego, która została określona w art. 1138 ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.).

Postępowanie w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego toczy się na podstawie przepisów p.a.s.c. oraz ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2022 r., poz. 2000). Postępowanie to w przypadku pozytywnego rozpoznania wniosku kończy się umiejscowieniem treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego w krajowym rejestrze w formie czynności materialno-technicznej, zaś odmowa dokonania transkrypcji obliuguje kierownika USC do wydania decyzji administracyjnej, a co za tym idzie, kreuje sprawę administracyjną o charakterze hybrydowym ze względu na sposób jej zakończenia.

W artykule zostanie przedstawiona problematyka kontroli dokonanej transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego. Autor podejmie próbę odpowiedzi na pytanie, czy dokonana transkrypcja zagranicznego dokumentu stanu cywilnego może podlegać kontroli w trybie skargi do sądu administracyjnego, określonej w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. W tym celu zostanie przeanalizowane skrótowo, w jaki sposób definiuje się w doktrynie pojęcie innego aktu i czynności z zakresu administracji publicznej oraz jakie są podstawowe przesłanki zakwalifikowania działania organu do tej kategorii, których łączne spełnienie stanowi warunek dopuszczalności skargi do WSA. W przypadku negatywnej odpowiedzi na wcześniej postawione pytanie zostaną przedstawione inne konstrukcje prawne, umożliwiające kontrolę czynności materialno-technicznej dokonanej w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego. Ponadto w ramach uzupełnienia rozważań na temat sposobów weryfikacji dokonanej transkrypcji zostanie omówiony podmiot uprawniony do zainicjowania tejże kontroli. Ze względu na to, że w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego będzie nim zasadniczo podmiot wnoszący o umiejscowienie, szczegółowej analizie zostanie poddany art. 104 ust. 4 p.a.s.c., stanowiący, że wniosek do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego o dokonanie transkrypcji może złożyć osoba, której dotyczy zdarzenie podlegające transkrypcji, lub inna osoba wykazująca interes prawny w transkrypcji albo interes faktyczny w transkrypcji dokumentu potwierdzającego zgon. Ze względu na to, że pojęcie interesu prawnego i interesu

¹² Uchwała NSA z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS 1/19, LEX nr 2746435; P. Wypych, *Charakter prawny...*, s. 196.

faktycznego nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę, wykładnia tych pojęć zostanie przeprowadzona na podstawie dorobku przedstawicieli doktryny prawa administracyjnego, odwołujących się do koncepcji E. Bernatzika.

W artykule zastosowano metodę analityczno-prawną, pozwalającą skupić się na dokładnej analizie pojęć i zwrotów języka prawnego i prawniczego, w tym przede wszystkim pojęcia transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego oraz innego aktu lub czynności z zakresu administracji publicznej, z wykorzystaniem dorobku doktryny i orzecznictwa.

Podmiot uprawniony do zainicjowania kontroli czynności materialno-technicznej dokonanej w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego

Jak wspomiano na wstępie, kierownik USC przenosi treść zagranicznego dokumentu stanu cywilnego do krajowego rejestru w formie czynności materialno-technicznej. Przez czynności materialno-techniczne najczęściej rozumie się „działania organu administracji, które, będąc czynnościami faktycznymi, oparte są na wyraźnej podstawie prawnej i wywołują konkretne skutki prawne”¹³. Warto zastanowić się, kto może być podmiotem uprawnionym do zainicjowania kontroli dokonanej transkrypcji. W postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego będzie nim zasadniczo podmiot wnoszący o umiejscowienie. Zgodnie z art. 104 ust. 4 p.a.s.c. wnioski do wybranego kierownika urzędu stanu cywilnego o dokonanie transkrypcji może złożyć osoba, której dotyczy zdarzenie podlegające transkrypcji, lub inna osoba wykazująca interes prawny w transkrypcji lub interes faktyczny w transkrypcji dokumentu potwierdzającego zgon.

Pierwsza kategoria podmiotów uprawnionych nie wymaga szerszego komentarza. Najczęściej jednak w przypadku transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia osobą, której dotyczy zdarzenie podlegające umiejscowieniu, jest małoletni. Wówczas uprawnionym do złożenia wniosku, a następnie do zainicjowania ewentualnej kontroli jest jego przedstawiciel ustawowy. Zgodnie z regulacjami wynikającymi z ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r., poz. 1359, z 2022 r., poz. 2140), dalej: k.r.o., do kategorii przedstawicieli ustawowych małoletniego zalicza się przede wszystkim rodziców, jeśli dziecko pozostaje

¹³ M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, *Czynności faktyczne*, w: M. Wierzbowski (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2017, s. 303.

pod ich władzą rodzicielską¹⁴, oraz opiekuna¹⁵. Ponadto w sytuacji, gdy podmiotem legitymowanym jest osoba ubezwłasnowolniona całkowicie, uprawnionym do złożenia wniosku staje się jej opiekun na mocy art. 175 k.r.o. Zgodnie z art. 176 k.r.o. opiekunem ubezwłasnowolnionego całkowicie powinien być co do zasady małżonek ubezwłasnowolnionego, a w braku tegoż jego ojciec lub matka, pod warunkiem że dobro pozostającego pod opieką nie stoi temu na przeszkodzie. Nadto nie jest konieczne, by z wnioskiem o transkrypcję zagranicznego aktu małżeństwa występowali oboje małżonkowie. W takim przypadku wnioskodawcą może być tylko jedno ze współmałżonków.

Ponadto, co szczególnie istotne, podmiotami legitymowanymi do złożenia wniosku o transkrypcję są także osoby posiadające w tym interes prawny lub, w przypadku umiejscowienia aktu zgonu, także interes faktyczny. Zarówno pojęcie interesu prawnego, jak i interesu faktycznego nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę. Niemniej jednak przedstawiciele doktryny prawa administracyjnego próbują zdefiniować te terminy, odwołując się do koncepcji E. Bernatzika, przedstawionej w dziele jego autorstwa z 1886 roku *Rechtsprechung und materielle Rechtskraft*.

J. Zimmermann przez interes faktyczny rozumie „subiektywny, własny pogląd podmiotu zewnętrznego (obywatela) na działalność administracji publicznej, że powinna ona podjąć na jego rzecz jakieś działanie lub powstrzymać się od jakiegoś działania”¹⁶. W doktrynie wskazuje się również na podział interesu faktycznego i wyróżnienie w jego ramach interesu faktycznego *sensu stricto* oraz interesu faktycznego *sensu largo*. A.S. Duda, próbując zdefiniować oba te pojęcia, wskazuje, że cechą charakterystyczną interesu faktycznego *sensu stricto*, oprócz subiektywności, jest to, że w odczuciu społecznym nie jest godny ochrony przez państwo¹⁷. Interes faktyczny *sensu largo* stanowi przeciwieństwo pierwszego podtypu, łączy w sobie bowiem element subiektywny w postaci odczuć danych jednostek oraz element obiektywny, przejawiający się w tym, że istnieje ochrona tego interesu w obowiązującym porządku prawnym¹⁸. Ponadto należy pamiętać, że co do zasady w języku prawnym aktów z zakresu prawa administracyjnego nie używa się terminu „interes faktyczny”. Ustawodawca jednak, uchwalając nową p.a.s.c., wprowadził to pojęcie m.in. do przepisu wskazującego podmioty uprawnione do zainicjowania

¹⁴ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r., poz. 1359, z 2022 r., poz. 2140), art. 98 § 1.

¹⁵ Ibidem, art. 98 § 1 w zw. art. 155 § 1.

¹⁶ J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2016, s. 354.

¹⁷ A.S. Duda, *Interes prawny w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 2008, s. 62–63.

¹⁸ Ibidem.

postępowania w przedmiocie transkrypcji. W tym miejscu warto zacytować fragment uzasadnienia rządowego projektu ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego, w którym stwierdzono, że:

Interes faktyczny przy rejestracji zdarzenia mającego miejsce za granicą będzie brany pod uwagę tylko w przypadkach zgonu. Nie wydaje się, aby o sporządzenie aktu zgonu w tym trybie wnioskowały instytucje, a raczej przeciwnie: indywidualne osoby zainteresowane np. pochówkiem w kraju osób bliskich. Poza tym rejestracja zgonu spowoduje aktualizację rejestrów publicznych, dlatego katalog osób uprawnionych do wystąpienia z wnioskiem o rejestrację nie powinien być ograniczony tylko do osób mających interes prawny¹⁹.

Interes faktyczny podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu potwierdzającego zgon jest więc interesem faktycznym *sensu largo*. Opisując interes faktyczny podmiotu wnoszącego o transkrypcję zagranicznego aktu zgonu, można posłużyć się także uwagami czynionymi odnośnie do interesu wnioskodawcy w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku. Zgodnie z art. 1025 § 1 zd. 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1360) sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę²⁰. W doktrynie prawa cywilnego przyjmuje się, że ustawodawca, posługując się w tym przepisie wyłącznie kategorią interesu, miał na myśli nie tylko interes prawny, lecz także faktyczny, przejawiający się m.in. w interesie moralnym czy społecznym²¹. Przy założeniu, że osoba mająca interes faktyczny w stwierdzeniu nabycia spadku po określonym spadkodawcy pragnie do wniosku inicjującego postępowanie cywilne dołączyć przetranskrybowany akt zgonu tego spadkodawcy, może ona uprzednio wystąpić o jego transkrypcję, wskazując także na interes faktyczny.

Legitymacja podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku o transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia lub małżeństwa, niebędącego osobą, której akt ten dotyczy, opiera się wyłącznie na konstrukcji interesu prawnego w dokonaniu umiejscowienia. J. Zimmermann definiując interes prawny, wskazuje, że:

Stanowi on również subiektywny, własny pogląd podmiotu zewnętrznego (obywatela) na to, że administracja publiczna powinna podjąć na jego rzecz działanie (...) lub

19 Prezes Rady Ministrów, druk nr 2620, Rządowy projekt ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego. Uzasadnienie, 2014, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2620> (dostęp 20.11.2022), s. 47.

20 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r., poz. 1360), art. 1025 § 1.

21 J. Ciszewski, J. Knabe, *Art. 1025*, w: P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587805456/602896/ciszewski-jerzy-red-nazaruk-piotr-red-kodeks-cywilny-komentarz?cm=URELATIONS> (dostęp 20.11.2022).

powstrzymać się od tego działania, ale tym razem pogląd ten znajduje odzwierciedlenie w obowiązującym prawie i z tego powodu jest przez to prawo chroniony²².

Ponadto w doktrynie prawa administracyjnego wyróżnia się podstawowe cechy, którymi powinien się charakteryzować interes prawny. Należą do nich indywidualność, konkretność, aktualność interesu prawnego. Musi też wynikać on z określonej normy prawnej. Przez indywidualność najczęściej rozumie się możliwość przypisania interesu prawnego do zindywidualizowanego podmiotu²³. Pod pojęciem konkretności kryje się związek interesu prawnego z sytuacją faktyczną podmiotu, uwarunkowaną obowiązującą i skonkretyzowaną normą prawną. Aktualność, zwaną również realnością, utożsamia się z powiązaniem interesu prawnego z obowiązującą regulacją prawną i brakiem jego hipotetyczności²⁴. Ponadto ten rodzaj interesu musi wynikać z dającej się wyodrębnić normy prawnej, która może należeć nie tylko do prawa administracyjnego, lecz także wywodzić się z innej gałęzi prawa, takiej jak np. prawo cywilne²⁵.

Pozostając w temacie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, można wskazać, że wierzyciel spadkodawcy, mając ewidentny interes prawny w uzyskaniu postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłym za granicą spadkodawcy, ma interes prawny także w dokonaniu transkrypcji zagranicznego dokumentu potwierdzającego zgon tejże osoby, ponieważ dokument ten stanowi wyłączny środek dowodowy zarówno w zakresie stwierdzenia zgonu osoby w nim wskazanej, jak i daty tego zdarzenia.

Problem kontroli czynności materialno-technicznej dokonanej w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego

Mając na względzie to, że wnioskodawcy od dokonanej w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego przez organ rejestracyjny czynności materialno-technicznej nie przysługuje żaden środek zaskarżenia w ramach procedury administracyjnej, pojawia się pytanie, czy istnieją w systemie prawa inne konstrukcje umożliwiające kontrolę poprawności umiejscowienia zagranicznego dokumentu stanu cywilnego. Pierwszym rozważanym

22 J. Zimmermann, *Prawo administracyjne...*, s. 356.

23 Ibidem, s. 357.

24 A.S. Duda, *Interes prawny...*, s. 79–90.

25 J. Zimmermann, *Prawo administracyjne...*, s. 357.

sposobem kontroli umiejscowionego aktu stanu cywilnego jest wniesienie skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego na czynność kierownika USC, określonej w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a., który stanowi, że kontrola działalności administracji publicznej przez sądy administracyjne obejmuje orzekanie w sprawach skarg na inne (niż decyzje administracyjne, postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, na które służy zażalenie, albo kończące postępowanie, a także postanowienia rozstrzygające sprawę co do istoty, postanowienia wydane w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, na które przysługuje zażalenie) akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, z wyłączeniem aktów lub czynności podjętych w ramach postępowania administracyjnego określonego w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 roku – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r., poz. 735, 1491 i 2052), postępowań określonych w działach IV, V i VI ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2021 r., poz. 1540, 1598, 2076 i 2105), postępowań, o których mowa w dziale V w rozdziale 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 roku o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2021 r., poz. 422 ze zm.), oraz postępowań, do których mają zastosowanie przepisy powołanych ustaw²⁶. Powstaje pytanie, czy w zakresie zastosowania przytoczonego przepisu mieści się czynność transkrypcji. Aby na nie odpowiedzieć, należy przeanalizować, w jaki sposób definiuje się w doktrynie pojęcie innego aktu i czynności z zakresu administracji publicznej oraz jakie są podstawowe przesłanki zakwalifikowania działania organu do tej kategorii, których łączne spełnienie stanowi warunek dopuszczalności skargi do WSA.

Za M. Jańskowską można stwierdzić, że innym aktem z zakresu administracji publicznej jest jednostronne, czasami władcze wypowiedzenie się organu administracji publicznej w skonkretyzowanej sprawie wobec indywidualnego podmiotu, które, choć zewnętrznie zbliżone do decyzji administracyjnej, nie posiada jej formy, przede wszystkim dlatego, że brakuje podstawy prawnej dla takiego rozstrzygnięcia²⁷. Pod pojęciem czynności rozumie się zaś „działania faktyczne, które w wyniku ich realizacji wywołują następstwo w postaci uprawnień lub obowiązków, jakie przepis prawa łączy z ich podjęciem”²⁸. Do tej kategorii zaliczają się przede wszystkim czynności materialno-techniczne. Zarówno akty, jak i czynności charakteryzują

26 Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2022 r., poz. 329, 655, 1457, 1855), art. 3 § 2 pkt 4.

27 M. Jańskowska, *Akty i czynności z zakresu administracji publicznej w rozumieniu art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym jako przedmiot kontroli*, w: J. Stelmasiak, J. Niczyporuk, S. Fundowicz (red.), *Polski model sądownictwa administracyjnego*, Lublin 2003, s. 167.

28 Ibidem, s. 168.

się władczością w ujęciu proceduralnym, zaś podstawowa różnica między nimi tkwi w tym, że akty cechują się dodatkowo większym stopniem sformalizowania, ponieważ przybierają często postać pism czy wykazów.

Przesłankami zakwalifikowania działania organu do kategorii aktów i czynności, wskazanych w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a, jest ich wyraźna odmienność od decyzji administracyjnych lub postanowień, na które przysługuje odrębna skarga do WSA, zaliczanie ich do zakresu administracji publicznej oraz ich związek z uprawnieniami lub obowiązkami wynikającymi z przepisów prawa.

Pierwsza przesłanka wymaga, by akt lub czynność nie były decyzją lub postanowieniem wydawanym w postępowaniu jurysdykcyjnym, egzekucyjnym lub zabezpieczającym, ponieważ te formy działania administracji zaskarżalne są na podstawie art. 3 § 2 pkt 1–3 p.p.s.a. Jak podkreśla B. Adamiak, decyzja administracyjna czy postanowienie to przykład oświadczenia woli organu administracji publicznej, zaś inny akt lub czynność należy do kategorii oświadczeń wiedzy, związanych z wykonywaniem prawa, które podejmuje się wówczas, gdy stosunek prawny nie nakłada obowiązku konkretyzacji, ponieważ został ukształtowany bezpośrednio regulacjami prawnymi²⁹. Niemniej jednak akt lub czynność muszą cechować się zewnętrżnością i być skierowane do indywidualnego podmiotu, bowiem, jak wskazuje NSA w swym postanowieniu z 15 grudnia 2010 roku zapadłym w sprawie o sygn. akt: II GSK 8/10:

Z aktami lub czynnościami, o jakich mowa w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a., mamy do czynienia wówczas, gdy są one skierowane do konkretnych, imiennie oznaczonych podmiotów, przy czym oczywiście nie chodzi tu o takie podmioty, jak inne organy, bądź instytucje podległe, ale o podmioty niepodporządkowane organizacyjnie ani służbowo organowi wydającemu dany akt lub podejmującemu daną czynność. Ponadto poza zakresem art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. pozostają akty o charakterze generalnym³⁰.

Druga z wymienionych przesłanek nakazuje, by działanie podejmowane jako akt lub czynność zaliczało się do zakresu administracji publicznej. W doktrynie prawa administracyjnego zwykło się ujmować administrację publiczną w aspekcie podmiotowym (organizacyjnym), przedmiotowym (materialnym) i formalnym. E. Ochendowski administrację w pierwszym ujęciu rozumie jako zbiór podmiotów administracji, do których zalicza zarówno organy administracji publicznej, jak i inne podmioty wykonujące funkcje z zakresu administracji publicznej³¹.

29 B. Adamiak, *Skarga i skarga kasacyjna w postępowaniu sądowoadministracyjnym. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 105.

30 Postanowienie NSA z dnia 15 grudnia 2010 r., II GSK 8/10, LEX nr 742932.

31 E. Ochendowski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2002, s. 19.

Przez administrację w znaczeniu materialnym rozumie on ogół działalności państwa, którego przedmiotem są sprawy administracyjne, zaś administracja publiczna w aspekcie formalnym to działania podmiotów administracji bez względu na to, czy mają one charakter administracyjny, czy też nie³². By rozstrzygnąć, czy zaktualizowała się omawiana w tym akapicie przesłanka, zawarte w niej pojęcie administracji publicznej trzeba rozumieć w ujęciu przedmiotowym, ponieważ, jak akcentuje WSA w Gliwicach w swym judykacie z dnia 13 października 2009 roku, wydanym na kanwie sprawy o sygn. akt: I SA/Gd 220/09:

Akt lub czynność, będące przedmiotem skargi przewidzianej w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. musi mieć charakter publicznoprawny, a więc skarga może (...) dotyczyć aktów i czynności tych państwowych i niepaństwowych jednostek organizacyjnych, które są uprawnione do prowadzenia działalności mieszczącej się w zakresie pojęcia „działalność administracji publicznej”. Kryterium to oznacza, że w zakresie właściwości sądów administracyjnych mieszczą się akty lub czynności zawierające element władztwa administracyjnego. Działanie władcze to takie, w którym o treści uprawnienia lub obowiązku przesądza jednostronnie organ wykonujący administrację publiczną, a adresat jest związany tym jednostronnym działaniem³³.

Trzecia przesłanka, a mianowicie to, że akt lub czynność ma dotyczyć uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, budzi największe kontrowersje w doktrynie i orzecznictwie. W związku z tym konieczne jest szczegółowe przeanalizowanie tej przesłanki i skrótove wyjaśnienie jej poszczególnych elementów. Słowo „dotyczy” rozumiane jest przez część przedstawicieli doktryny i orzecznictwa jako wskazanie wyłącznie bezpośredniego związku między aktem lub czynnością a uprawnieniem lub obowiązkiem danego podmiotu, wynikającym z określonego przepisu prawa³⁴. Rysuje się również mniejszościowy pogląd, że wystarczający będzie związek pośredni³⁵. Z kolei przez uprawnienie rozumie się najczęściej prawo danego podmiotu do żądania od innego podmiotu określonego zachowania, zaś obowiązek to rodzaj powinności ciężącej na konkretnym podmiocie, która obliuguje go do czegoś³⁶. Sformułowanie „wynikający z przepisów prawa” oznacza natomiast, że podstawa potwierdzająca istnienie indywidualnego obowiązku lub uprawnienia

32 Ibidem.

33 Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 13 października 2009 r., I SA/Gd 220/09, LEX nr 524668.

34 T. Woś, Art. 3, w: H. Knysiak-Sudyka, M. Romańska, T. Woś, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2016, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587524688/505224/wos-tadeusz-red-prawo-o-postepowaniu-przed-sadami-administracyjnymi-komentarz-wyd-vi?cm=URELATIONS> (dostęp. 20.11.2022).

35 Ibidem.

36 M. Jaśkowska, *Akty i czynności...*, s. 162.

tkwi w skonkretyzowanej regulacji prawnej³⁷, a co za tym idzie, związek między przepisem prawa, określającym obowiązek lub uprawnienie, a aktem lub czynnością musi być ścisły³⁸.

Transkrybowanie zagranicznego aktu stanu cywilnego przez kierownika USC jest niewątpliwie czynnością materialno-techniczną, inną niż decyzja administracyjna lub postanowienie, która dokonywana jest w zakresie administracji publicznej, lecz nie dotyczy uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa. Transkrybowany akt potwierdza jedynie w urzędowy sposób zdarzenie, którego dotyczy, a co za tym idzie, ma zasadniczo deklaratoryjny charakter. W związku z tym bezpośrednio nie nadaje podmiotowi w nim wskazanemu żadnych uprawnień ani nie nakłada na niego obowiązków, dlatego kontrola poprawności dokonania transkrypcji nie może nastąpić poprzez złożenie skargi do WSA.

Niemożność wniesienia skargi do WSA nie oznacza jednak, że nie istnieją inne konstrukcje prawne umożliwiające kontrolę czynności materialno-technicznej dokonanej w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego. W wyniku transkrypcji powstaje bowiem polski akt stanu cywilnego, a co za tym idzie, do jego korekty stosuje się sposoby określone w rozdziale 4 p.a.s.c. zatytułowanym „Zmiany w aktach stanu cywilnego”. W związku z tym instytucje przewidujące sprostowanie, uzupełnienie oraz unieważnienie aktu stanu cywilnego, a także ustalenie jego treści, są obecnie jedynymi instrumentami pozwalającymi na kontrolę poprawności dokonanej transkrypcji. Istotą tych instytucji jest doporowadzenie do prawidłowej treści aktu, ewentualnie wyeliminowanie z systemu aktu zawierającego dane niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy.

Instytucję sprostowania transkrybowanego aktu stanu cywilnego regulują przepisy p.a.s.c. zawarte w art. 35 i 36, przewidujące dwa tryby – administracyjny i sądowy. W trybie administracyjnym sprostowania dokonuje w formie czynności materialno-technicznej kierownik USC, który transkrybował zagraniczny dokument stanu cywilnego, gdy akt ten zawiera dane niezgodne z danymi zawartymi w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego lub z innymi aktami stanu cywilnego, ewentualnie z innymi zagranicznymi dokumentami stanu cywilnego, pod warunkiem że stwierdzają one zdarzenie wcześniejsze i dotyczą tej samej osoby lub jej wstępnych³⁹. Procedurę można zainicjować z urzędu lub na wniosek osoby, której ten akt dotyczy. Ponadto legitymowanym do złożenia wniosku

37 B. Adamiak, *Skarga...*, s. 110.

38 Postanowienie NSA z dnia 4 lipca 2012 r., I OSK 1501/12, LEX nr 1332325.

39 Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2022 r., poz.1681), art. 35 ust. 1.

jest przedstawiciel ustawowy tego podmiotu, a także osoba mająca w tym interes prawny oraz prokurator. W sytuacji gdy sprostowanie ma być dokonane z urzędu lub wnioskuje o nie inny podmiot niż ten, którego dotyczy akt stanu cywilnego, na kierownika USC ciąży dodatkowy obowiązek poinformowania bezpośrednio zainteresowanego o zamiarze sprostowania lub o złożeniu wniosku o sprostowanie aktu stanu cywilnego⁴⁰. Podobny obowiązek aktualizuje się względem drugiego małżonka, gdy o sprostowanie transkrybowanego aktu małżeństwa wnosi jedno z małżonków⁴¹. Po dokonaniu sprostowania kierownik USC zobligowany jest do wydania wnioskodawcy odpisu zupełnego sprostowanego aktu stanu cywilnego.

Sprostowania w trybie sądowym dokonuje sąd cywilny w postępowaniu nieprocesowym, które może zainicjować wniosek osoby zainteresowanej, prokuratora lub kierownika USC, w sytuacji gdy nie można dokonać sprostowania na podstawie akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego lub innych akt stanu cywilnego albo zagranicznych dokumentów stanu cywilnego, o ile stwierdzają one zdarzenie wcześniejsze i dotyczą tej samej osoby lub jej wstępnych, a także wtedy, gdy kierownik nie może dokonać sprostowania wyłącznie na podstawie ww. dokumentów⁴². Jak wskazuje A. Czajkowska, pod pojęciem osoby zainteresowanej rozumie się każdy podmiot mający interes prawny w toczącym się postępowaniu⁴³. Postępowanie przebiega według przepisów art. 506–525 k.p.c. (przepisy ogólne postępowania nieprocesowego), stąd właściwym do rozpoznania sprawy sprostowania jest zasadniczo sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy, zaś rozstrzygnięcie zapada w formie postanowienia. Prawomocne orzeczenie zapadłe w sprawie sprostowania przekazywane jest przez sąd właściwemu urzędowi stanu cywilnego i stanowi podstawę do zamieszczenia wzmianki dodatkowej we właściwym akcie stanu cywilnego w trybie art. 24 p.a.s.c.

Uzupełnienie transkrybowanego aktu stanu cywilnego, podobnie jak jego sprostowanie, może nastąpić albo w określonym w art. 37 p.a.s.c. trybie administracyjnym, albo wskazanym w art. 38 p.a.s.c. trybie sądowym. Przesłanką uzupełnienia jest brak w akcie stanu cywilnego wszystkich danych wymaganych przez prawo⁴⁴. Ze względu na to, że administracyjny sposób uzupełnienia aktu stanu cywilnego wykazuje tożsamość z administracyjnym trybem sprostowania, nie wymaga

40 Ibidem, art. 35 ust. 4.

41 Ibidem, art. 35 ust. 5.

42 Ibidem, art. 36.

43 A. Czajkowska, *Art. 36*, w: A. Czajkowska, E. Pachniewska (red.), *Prawo o aktach stanu cywilnego z komentarzem. Przepisy wykonawcze i związane oraz wzory dokumentów*, Warszawa 2015, s. 81.

44 Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U. z 2022 r., poz.1681), art. 37 ust. 1.

omówienia. Możliwość sądowego uzupełnienia aktu stanu cywilnego została zaś zawężona przez ustawodawcę wyłącznie do aktu zgonu, który nie zawiera daty lub godziny śmierci, a informacje te nie wynikają z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, stanowiących podstawę jego sporządzenia⁴⁵. Pozostałe elementy procedury sądowej są również tożsame z postępowaniem w sprawie sprostowania aktu stanu cywilnego.

Na mocy art. 39 p.a.s.c. unieważnienie aktu stanu cywilnego następuje zasadniczo w sądowym postępowaniu nieprocesowym, gdy transkrybowany akt potwierdza zdarzenie niezgodne ze stanem faktycznym lub stwierdzono uchybienia zmniejszające jego moc dowodową⁴⁶. Ponadto ustawodawca przewidział w art. 39a p.a.s.c. tryb administracyjny, możliwy do zastosowania, jeśli akt stwierdza to samo zdarzenie z zakresu rejestracji stanu cywilnego co inny akt, a błąd ten wynika z przyczyn technicznych lub niewłaściwego zastosowania funkcjonalności rejestru stanu cywilnego⁴⁷. Wówczas kierownik USC, który dopuścił się tej usterki, działając z urzędu lub na wniosek podmiotu określonego w art. 39a ust. 3 p.a.s.c., unieważnia akt w formie czynności materialno-technicznej i dołącza do takiego aktu wzmiankę dodatkową o unieważnieniu. Gdy z unieważnionego aktu stanu cywilnego wydano wcześniej odpis, kierownik USC ma obowiązek zawiadomić o unieważnieniu osobę, która go otrzymała, ponieważ z unieważnionego aktu nie wydaje się odpisów. Ustawodawca przewidział w art. 39b p.a.s.c. również szczególny tryb administracyjny unieważnienia aktu stanu cywilnego, powierzając kompetencję w tym zakresie wojewodzie właściwemu dla kierownika urzędu stanu cywilnego, który zarejestrował ostatni wadliwy akt. Kompetencja ta aktualizuje się tylko wtedy, gdy błędna rejestracja więcej niż jednego aktu stanu cywilnego, stwierdzającego to samo zdarzenie, wynika z innych przyczyn niż te określone w art. 39a ust. 1 p.a.s.c. oraz okoliczności wskazane w każdym z tych aktów nie wywołują wątpliwości⁴⁸. Inaczej niż przy unieważnieniu aktu przez kierownika USC, w przypadku gdy dokonuje tego wojewoda, następuje to w formie decyzji administracyjnej.

W przeciwieństwie do sprostowania, uzupełnienia i unieważnienia aktu stanu cywilnego władnym do ustalenia jego treści jest na podstawie art. 40 p.a.s.c. wyłącznie sąd w postępowaniu nieprocesowym. Sąd czyni to z urzędu, gdy w postępowaniu w przedmiocie unieważnienia postanowił o sporządzeniu nowego aktu stanu cywilnego. Ponadto wniosek o ustalenie może złożyć osoba zainteresowana,

45 Ibidem, art. 38.

46 Ibidem, art. 39.

47 Ibidem, art. 39a.

48 Ibidem, art. 39b.

kierownik USC, a także prokurator. Ustawodawca przewiduje dwie przesłanki uprawniające do wniesienia takiego wniosku. Pierwsza z nich to sytuacja, gdy unieważniony akt stanu cywilnego ma być zastąpiony nowym aktem. Druga zaś występuje w przypadku niesporządzenia aktu urodzenia lub małżeństwa, które wynika z niemożności przygotowania tych aktów przez kierownika USC⁴⁹.

Wnioski

Transkrypcja zagranicznego dokumentu stanu cywilnego jest niezwykle ważną instytucją z pogranicza wielu gałęzi prawa, zarówno publicznego, jak i prywatnego, w wyniku której powstaje polski akt stanu cywilnego korzystający na mocy art. 3 p.a.s.c. z przymiotu zwiększonej mocy dowodowej, ponieważ stanowi wyłączny dowód stwierdzonych w nim zdarzeń z zakresu rejestracji stanu cywilnego, takich jak urodzenie, małżeństwo i zgon. Ze względu na to katalog podmiotów uprawnionych do wystąpienia z wnioskiem o transkrypcję, a następnie uprawnionych do zainicjowania kontroli, został określony przez ustawodawcę szeroko i obejmuje zarówno osoby, których dotyczy zdarzenie podlegające umiejscowieniu w krajowym rejestrze, jak i inne podmioty, które wykażą interes prawny w transkrypcji lub interes faktyczny w transkrypcji dokumentu potwierdzającego zgon. Ponadto nie wolno tracić z pola widzenia, że sprawa transkrypcji kreuje sprawę administracyjną o charakterze hybrydowym, zaś hybrydowość tej sprawy przejawia się w sposobie jej zakończenia, ponieważ w przypadku pozytywnego uwzględnienia wniosku przenosi się treść zagranicznego dokumentu stanu cywilnego do krajowego rejestru w formie czynności materialno-technicznej, zaś w sytuacji odmowy kierownik USC zobligowany jest do wydania decyzji administracyjnej w tym przedmiocie.

Podsumowując część rozważań poświęconą kontroli czynności materialno-technicznej dokonanej w postępowaniu w przedmiocie transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, stanowiącą główny temat niniejszego artykułu, i odpowiadając na postawione na wstępie pytanie, wypada stwierdzić, że ze względu na to, iż transkrypcja zagranicznego dokumentu stanu cywilnego nie nadaje podmiotowi uprawnionemu bezpośrednio żadnych uprawnień ani nie nakłada na niego obowiązków, kontrola ta nie może nastąpić przez złożenie skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego określonej w art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. i ma jedynie charakter pośredni. Ze względu na rodzaj uchybienia dokonywana jest w postępowaniu w przedmiocie sprostowania, uzupełnienia, unieważnienia aktu stanu cywilnego, ewentualnie w sądowym postępowaniu nieprocesowym o ustalenie jego treści.

⁴⁹ Ibidem, art. 40.

Zasadniczo postępowanie o sprostowanie, uzupełnienie i unieważnienie może toczyć się w trybie administracyjnym lub sądowym. W trybie administracyjnym z reguły organem właściwym jest kierownik USC, zaś postępowanie kończy się dokonaniem stosownej czynności materialno-technicznej. W trybie sądowym sąd cywilny wydaje stosowne postanowienie, będące podstawą zamieszczenia wzmianki dodatkowej w trybie art. 24 p.a.s.c. Ze względu na mnogość i skomplikowanie sposobów kontroli dokonanej transkrypcji ustawodawca powinien rozważyć zmiany legislacyjne i zastanowić się nad wprowadzeniem instytucji unieważnienia decyzji administracyjną kierownika USC transkrypcji dokonanej w wadliwy sposób.

Bibliografia

- Adamiak B., *Skarga i skarga kasacyjna w postępowaniu sądownoadministracyjnym. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Ciszewski J., Knabe J., *Art. 1025*, w: P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587805456/602896/ciszewski-jerzy-red-nazaruk-piotr-red-kodeks-cywilny-komentarz?cm=URELATIONS>.
- Czajkowska A., *Art. 36*, w: A. Czajkowska, E. Pachniewska (red.), *Prawo o aktach stanu cywilnego z komentarzem. Przepisy wykonawcze i związkowe oraz wzory dokumentów*, Warszawa 2015.
- Czajkowska A., *Art. 73*, w: A. Czajkowska, E. Pachniewska, *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz. Orzecznictwo. Wzory dokumentów i pism*, Warszawa 2011.
- Duda A.S., *Interes prawny w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 2008.
- Gaffke M., *Szczególne tryby rejestracji stanu cywilnego*, w: M. Gaffke, A. Gaffke, *Vademecum kierownika urzędu stanu cywilnego*, Warszawa 2019.
- Jaśkowska M., *Akty i czynności z zakresu administracji publicznej w rozumieniu art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym jako przedmiot kontroli*, w: J. Stelmasiak, J. Niczyporuk, S. Fundowicz (red.), *Polski model sądownictwa administracyjnego*, Lublin 2003.
- Litwin J., *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Wrocław 1961.
- Ochendowski E., *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2002.
- Wierzbowska A., Wierzbowski M., *Czynności faktyczne*, w: M. Wierzbowski (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2017.
- Woś T., *Art. 3*, w: H. Knysiak-Sudyka, M. Romańska, T. Woś, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2016, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587524688/505224/wos-tadeusz-red-prawo-o-postepowaniu-przed-sadami-administracyjnymi-komentarz-wyd-vi?cm=URELATIONS>.
- Wypych P., *Charakter prawny transkrypcji aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, nr 1.
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2016.

Control of the transcription of a foreign civil status document

Summary

The aim of the article is to present an explanation of the issue concerning the control of the transcription of a foreign civil status document. The main focus of the article is answering the question whether the transcription of a foreign civil status document may be subject to inspection by way of a complaint to an administrative court, as defined in Article 3 § 2 Point 4 of the Act of 30 August 2002, Law on proceedings before administrative courts (Journal of Laws of 2022, Item 329, 655, 1457, of 1855), hereinafter referred to as the law on proceedings before administrative courts. Answering the posed question, it should be stated that the transcription is not controlled by submitting a complaint to the district administrative court specified in Article 3 § 2 Point 4 of the Law on Proceedings before administrative courts, but is of an indirect nature and is made due to the type of deficiencies in the proceedings concerning the rectification, supplementation, or annulment of the civil status certificate, or in non-litigious court proceedings to establish its content. Due to the multiplicity and complexity of these methods, it is worth considering legislative changes consisting in the introduction of the institution of invalidating material and technical activities related to the registration of civil status by the decision of the head of the Civil Registry Office. The Author also considers the issue of who has got the right to start a procedure of control of the transcription of a foreign civil status document. Basically, it is a person who can apply for the transcription of such a document. Therefore, the Author analyses the text of Article 104 Section 4 of the Act of 28 November 2014, Law on Civil Status Records (Journal of Laws of 2022, Item 1681), stating that the application to the application for transcription may be submitted by the person to whom the transcribed event relates or by another person who demonstrates a legal interest in transcription or a factual interest in the transcription of a document confirming the death. Due to the fact that the notions of legal and factual interests have not been defined by the legislator, in order to interpret these concepts, the Author uses the achievements of representatives of the doctrine of administrative law, who refer to the concept of E. Bernatzik.

The article employs the analytical and legal method as the leading research method.

Keywords: transcription, foreign marital status document, material and technical activity, control, complaint to an administrative court of the acts and activities from the scope of public administration, other than decisions or orders

CYTOWANIE

Domański A., *Kontrola transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego dokonywanej w formie czynności materialno-technicznej*, „Acta Iuris Stetinensis” 2023, nr 5 (vol. 46), 37–54, DOI: 10.18276/ais.2023.46-03.